

A. Labud:

Na oklicih.

Na vasi je zvonilo k deseti maši. Lojze je prignal kravo s paše in jo vlekel na vrvi h koritu. Dasi je bila Lisa majhna in Lojze močan, da bi mu človek prisodil rajši petnajst let nego dvajset, je vendar obveljala njena trma: zavlekla ga je prav do vrtno ograje in dregnila z desnim skokom tako hudo v nizko breskev, da je vonjavo, lilasto cvetje v hipnem, gostem metežu obsulo Liso in pastirja.

„Kaj ti pravim, da boš vse potresel, preden se zarodi,“ se je hudoval oče izpod strehe skozi majhno okence.

„Naganjajte si jo sami,“ je Lojze jezno izpustil vrv, da je Lisa v kotu z rebri privabila tudi izpod mlade češnje še gostejšo ploho dehtečih snežink.

„Čakaj, mrha!“ je zagrozilo izpod strehe.

Lisa se je sama približala koritu. Lojze je pobral zopet vrv in prižvižgaval polglasno kravinemu pitju, kakor se je bil naučil od sosedovega hlapca.

Pod streho so zaškripale vegaste stopnice in na njih se je prikazal oče, upognjen pod veliko, težko vrečo. Med tednom je težačil v mestu, ob nedeljah se je pobrigal za svoje skromno gospodarstvo in že blizu leto dni tudi za gospodinjstvo.

„Spoti, Milka!“ je zaklical deklici, ki se je na zadnji stopnici igrala z mačko. Prisopel je mimo nje, vrgel breme na tla, odvezal vrečo in jo zvrnil, da se je nekaj krompirjev zatrkljalo skoro do korita.

Mačka je smuknila Milki iz rok in šinila skozi ograjo na vrt.

„Tata, zakaj žvižga Lojze, kadar pije Lisa?“ je vprašala Milka.

„Da bolj mirno pije.“

„Zakaj pije bolj mirno?“

„Vprašaj Liso!“

Milka je stopila h koritu in gledala kravi v gobec.

„Iz ušes ji padajo rože,“ je tlesknila z rokami, ko se je kravi iz nagnjenih uhljev vsulo v vodo breskovo in češnjevo cvetje, ki se je bilo prej naletelo v njih.

Krava je dvignila glavo in ošinila Milko z omalovažujočim pogledom, češ: pravo čudo, če mi iz ušes padajo rože.

„Stran! Kolikokrat sem ti že rekel, da ne moti, kadar pije,“ je Lojze zamahnil z bičem proti sestri in jo ošvrknil po bosih nogah.

„Povem mami, povem mami,“ je Milka zajokala in zbežala.

Mama je počivala že skoro leto dni pod rušo, Milka pa je ostala tudi zdaj pri svojem starem vzkliku proti bratovi nasilnosti.

Oče je obljubil, da prime Lojzeta za ušesa in ga otepe krog zida. Lojze se je obljubi zaničljivo nasmehnil, ker kako naj ga otepe, če sta oba skoro enako velika?

Na vasi je pobobneval samo še veliki zvon v zadnjih nihajih.

„Žef, kaj toliko mečkaš? Zamudiš mašo,“ je zaklical oče v hišo. Žef je stopil v sokolski obleki na prag.

„Nimaš bolj spodobnih cunj?“ je godrnjal oče.

„Po maši imamo vaje.“

„Po maši prideš domu, da preberemo do kosila ta krompir.“

„Če ga ne do kosila, ga preberemo po kosilu. Zadnje dni pred veselico ne morem izostajati.“

Oče je izrazil željo, naj bi vrag odnesel veselico in sokole. „Jaz sem oče, jaz ukažem!“

Žef ni oporekal. Izginil je za hišo, premeril dvorišče in se napotil proti cerkvi. S šestnajstim letom se je bil udinjal v fužini in ker so mu po dveh letih že drugič povišali plačo, se je za očetove besede malo menil. Oče je tudi le še nekam navidezno ukazoval in zahteval, ker bi se pač ne spodobilo, da bi se napram osemnajstletnemu sinu že odpovedal očetovskim pravicam. Žefova svojeglavost ga ni preveč jezila, ker je Žef vendar kazal zmisel za hišo: razen par kron na teden za sokolsko obleko in kaj malega za svoje fantovanje je izročal vso plačo očetu.

Lojze je v hlevu privezal kravo in se vrnil h krompirju, ki ga je oče iztresel iz vreče.

„Jaz grem k teti, da me oplete,“ je rekla Milka.

„Popoldne,“ je odločil oče. „Zdaj bomo prebirali.“

„Jaz ne znam, nisem še nikoli,“ se je branila Milka.

„Ti pokažem. Počeni poleg mene; bova metala oba v en koš, da mi ne zamešaš predrobnega vmes.“

Na drugi strani se je Lojze lotil kupa z obema rokama:

„Pri meni se bo kup hitreje umikal. Milka bo še vas motila, Milka naj gre k teti.“

„Ne, ne, ne grem.“ Veselilo jo je, da more pod očetovo zaščito nasprotovati Lojzetu.

„Ne prehitro,“ je krotil oče oba. „Ti Lojze zajemaš po tri, štiri hkrati... Ta ni za prodaj, ta tudi ne,“ je brskal v Lojzetovem košu. „Puščaj rajši več na tleh, saj ne gori za tabo.“

Ko je kup do cela uplahnil, je stopil znova na kaščo in velel pobrati med tem drobiž.

Lojze je dvignil poln koš in Milka mu je držala prazno vrečo. Vsul je tako nerodno, da je padlo več na tla nego v vrečo.

„Kako držiš,“ jo je sunil.

„Povem mami, povem mami,“ je Milka zbežala za hišo.

„Zakaj se zmerom tepeta?“ ju je kregal oče, ko se je vrnil z novim bremenom. „Pripeljati sem vam mislil novo mamo, a če pojde tako naprej, ne bo nič.“

„Meni je vseeno,“ je menil Lojze.

„Jih dobiš po zobeh, če boš imel take besede,“ je grozil oče.

„Ali bo znala nova mama tudi tako opletati kakor prejšnja?“ je poizvedovala Milka. „Teta ne zna nič; teta vleče, da me vse boli, in še zajokati ne smem.“

„Še bolj nego prejšnja zna, še bolj.“ Oče je vzel Milko na kolena in jo gladil po laseh.

„O ne bolj,“ je ugovarjala Milka.

„Boš videla. Če boš pridna, pojdeva drevi k njej.“

„Daleč?“ je vprašal Lojze.

„Na Pilošče.“

„Tata, jaz ne pojdem k teti; naj me oplete nova mama že danes,“ je predlagala Milka.

„Zdaj ni še naša, kadar bo naša, potem —“ je odklanjal oče.

„Čigava pa je?“ se je zanimal Lojze. „Stavim, da uganem.“

„Daj,“ se je smejal oče.

„Beletova.“

Oče je odkimal.

„Še snoči ste bili tam,“ je dokazoval Lojze.

„Pri Beletovih sem iskal brano.“

„Čigava torej?“

„Ti pove Milka nocoj.“

„Nič mu ne povem, ker me zmerom tepe, se je oglasila Milka.

„Ko pride nova mama, te ne bo več tepel,“ jo je tolažil oče.

„Bomo videli... ali bo nova mama tako močna kakor jaz,“ se je muzal Lojze.

„Tata, ali je nova mama močna?“ je vprašala Milka.

„Za dva Lojzeta. Ta te bo že branila.“

„Oplesti pa me mora že danes — jo bom prosila.“

„Ne, danes pojdeš v novem krilu z mano, lepo opletena. Če boš zadosti lepa, pride nova mama k nam, drugače ne.“

„Kdaj pride?“ je vprašal Lojze.

„Kadar pripeljemo balo.“

„Kdaj pripeljemo balo?“

„Kadar pojdemo ponjo.“

„Kdaj pojdemo ponjo?“

„Kadar privežemo kokoš na jarem.“

„Kdaj privežemo kokoš na jarem?“

„Kadar bo hiša pobeljena.“

„Kdaj bo hiša pobeljena?“

„Kadar bo krompir prebran.“

„Krompir bo še danes prebran — to vrečo sem ga čisto sam.“

Ob tem očitku je oče spustil Milko s kolen in planil mladostno proti stopnicam po novo vrečo.

„Da se mi zopet ne stepeta,“ je svaril z vrha.

Vreča se je vrstila za vrečo, delo je šlo urno izpod rok. Lojze in Milka se nista več prepirala in tepla.

„Še dve sta na kašči,“ je oznanil oče, ko je zazvonilo poldne.

„Za Žefa,“ je pokazal Lojze za hišo.

„Kod hodiš tako dolgo?“ se je obrnil oče k Žefu.

„Niso nas pustili prej. Cela vrsta jih je, ki ne zmorejo niti ramenske stoje — in veselica je pred vrati.“

„Preobleci se hitro, ti ramenska stoja stojasta, pa ogenj napravi, da si kaj skuhamo,“ je ukazoval oče.

Žef je izginil v hišo in kmalu nato v navadni obleki cepil drva na pragu.

„Jaz dobim novo mamó,“ se je pohvalila Milka proti Žefu.

„Jaz tudi; misliš, da sama ti?“ jo je zbadal Lojze.

„Jaz tudi,“ se je zasmel Žef. „V cerkvi sem slišal oklice,“ se je obrnil proti očetu, kakor bi pričakoval pojasnila.

„Lojzetu in Milki sem že povedal, zdaj povem še tebi,“ je začel oče resno.

„Meni ne boste dosti novega povedali — kdaj sem že vedel!“

„Ti vse naprej veš,“ je godrnjal oče. „Posebno tebi priporočam kot najstarejšemu ... da ji porečete ‚vi‘ in ‚mama‘, kakor se spodobí.“

„Ko pride, bomo videli, če bo šlo,“ se je smehljaj Žef.

„Če ne bo šlo, te poučim drugače.“

„Fantje pravijo deklinam zmerom ,ti', tudi če ima fant osemnajst let in deklina osemindvajset,“ je utemeljeval Žef.

„Ti dam že jaz fanta in deklino, da boš pomnil.“

„Še zadnji pust sem plesal ž njo.“

„Prihodnjega ne boš več.“

„Bom pa na njeni poroki.“

„Tisto lahko.“

Med kosilom je oče zopet pripravljaj pot nevesti:

„Brez ženske v hiši ne moremo biti. Kdo naj kuha, kdo naj pere, opravlja živino, skrbi za vrt? Tukaj smo blizu mesta — vrt mora biti. To leto, kar nam raste trava v njem namesto zelenjave, smo za par sto kron na izgubi. In ta bo skrbna ženska, delavna. Tudi šivati zna, ima stroj. Doma so obljubili, da ga sme vzeti s seboj, ne da bi ga všteli v doto. In otrok je vajena, tudi odraslih. Živi pri bratu, drži pol hiše pokoncu.“ Govoril je zmerom proti Žefu. Samo pred njim jo je še moral braniti. Milka jo je brž sprejela, tudi Lojze se je ni branil, edino Žef je kazal, da bi rad plesal ž njo.

„Saj ne rečem nič,“ se je vdal Žef. „Zame je zadosti, če zna kuhati.“

„Zame pa to ni zadosti. Sem te kaj vprašal po tem? Ali sem jaz tvoj sin, ali si ti moj? Jajčja lupina se ga še drži, pa bi se mrha sita kregala z mano. Če ukažem, da ji porečeš ,vi', ji porečeš ,vi' — in mir besedi!“

„Dobro, dobro, ji porečem ,vi'. Se je že privadimo, če se bo znala ona nas privaditi.“

Očetu se je zdelo, da Žef še zmerom ne govori zadosti spoštljivo o njegovi nevesti. A čutil je tudi, da je bila ura za te vrste pouk nerodno izbrana. Pomislil je, da bo še dobrega pol meseca na oklicih. V tem času že vtepe o tej reči tudi Žefu drugačne nazore v glavo.

Zvečer je oče po skupni molitvi pritaknil kakor zmerom „še en očenaš in eno češčenamarijo za rajnko mamó.“

„Za novo mamó nič?“ je dostavil Žef. Ko so domolili, je pobral klobuk na ognjišču in odšel na vas.

